

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ НАУК УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНА УСТАНОВА
«ІНСТИТУТ ЕКОНОМІКИ ТА ПРОГНОЗУВАННЯ
НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ НАУК УКРАЇНИ»

**Снігова О.Ю., Ципліцька О.О., Шелудько Е.І.,
Завгородня М.Ю., Зарудна О.С.**

Промислова політика
в умовах цифрової трансформації ринків

Препринт

За редакцією
д-ра екон. наук, с.н.с. О.Ю. Снігової

Київ – 2026

© Видавець Інститут кібернетики імені В.М. Глушкова НАН України, 08.07.2026

Це – препринт відкритого доступу за ліцензією CC BY-NC-ND 4.0

<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/legalcode.uk>

Автор підтверджує, що даний препринт відповідає всім вимогам Договору приєднання

https://arxiv.nas.gov.ua/public/accession_agreement.html

УДК 338.24:330.341

Р

Автори:

д.е.н.: Снігова О.Ю. (передмова, розд. 2, післямова), Ципліцька О.О. (розд. 3); *к.е.н.*: Шелудько Е.І. (розд. 1), Завгородня М.Ю. (розд. 4); *м.н.с.*: Зарудна О.С. (розд. 5).

Снігова О.Ю., Ципліцька О.О., Шелудько Е.І., Завгородня М.Ю., Зарудна О.С.
Промислова політика в умовах цифрової трансформації ринків : препринт; НАН України, Державна установа «Інститут економіки та прогнозування Національної академії наук України». – Електрон. дані. – Київ, 2026. – 46 с.

Систематизовано цифрові розриви за їх впливом на розвиток промислового сектору. Узагальнено підходи до подолання різних видів цифрових розривів в процесі адаптації функціонування промислових ринків до викликів цифрової трансформації. На основі виявлення чинників мотивації та спроможності щодо впровадження цифрових технологій в промисловості встановлено інструменти управління технологічними змінами у промисловості. Запропоновано конвенційні та гібридні інструменти цифрової промислової політики, яка на різних рівнях економічної системи впливає на темпи і масштаби цифровізації ринків товарів і послуг; підтримує підприємництво та взаємодію в екосистемах; стимулює формування та розвиток цифрових промислових кластерів.

Для фахівців у галузі економіки, викладачів і студентів закладів вищої освіти економічного та соціально-гуманітарного напрямку.

Industrial Policy in the Context of the Digital Transformation of Markets

Digital gaps were systematized according to their impact on the development of the industrial sector. Approaches to overcoming various types of digital gaps in the process of adapting the functioning of industrial markets to the challenges of digital transformation are generalized. Based on the identification of motivation and capacity factors for the implementation of digital technologies in industry, tools for managing technological changes in industry are established. Conventional and hybrid tools of digital industrial policy are proposed. At different levels of the economic system these tools affect the pace and scale of digitalization of goods and services markets, support entrepreneurship and interaction in ecosystems, stimulate the formation and development of digital industrial clusters.

For specialists in economics, as well as faculty and students at higher education institutions specializing in economics and the social sciences and humanities.

© Національна академія наук України, 2026

© Державна установа «Інститут економіки та прогнозування Національної академії наук України», 2026

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА	4
РОЗДІЛ 1. РОЗРИВИ У ЦИФРОВІЙ ТРАНСФОРМАЦІЇ РИНКІВ ТОВАРІВ І ПОСЛУГ ТА ЇХ ПРОЯВИ	6
РОЗДІЛ 2. УПРАВЛІННЯ ТЕХНОЛОГІЧНИМИ ЗМІНАМИ У ПРОМИСЛОВOSTІ ДЛЯ ПОДОЛАННЯ РОЗРИВІВ У ЦИФРОВІЙ ТРАНСФОРМАЦІЇ РИНКІВ	14
РОЗДІЛ 3. ЦИФРОВА ПРОМИСЛОВА ПОЛІТИКА ТА ГІБРИДИЗАЦІЯ ЇЇ ІНСТРУМЕНТІВ Й МЕХАНІЗМІВ ВПЛИВУ НА ТРАНСФОРМАЦІЮ РИНКІВ	20
РОЗДІЛ 4. ОРГАНІЗАЦІЙНА ГОТОВНІСТЬ БІЗНЕСУ ДО ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ РИНКІВ ТОВАРІВ ТА ПОСЛУГ	24
РОЗДІЛ 5. ЦИФРОВИЙ ПРОМИСЛОВИЙ КЛАСТЕР ЯК ІНСТРУМЕНТ ТРАНСФОРМАЦІЇ РИНКІВ ТОВАРІВ ТА ПОСЛУГ	29
ПІСЛЯМОВА	36

ПЕРЕДМОВА

Промисловість перебуває на етапі радикальних трансформацій, зумовлених масштабністю впровадження технологій Індустрії 4.0/5.0 та цифрових інструментів (зокрема, технології Big Data, промислового інтернету речей (ІоТ), цифрових двійників (Digital Twins), штучного інтелекту (AI), машинного навчання (ML), цифрових платформ, хмарних обчислень тощо). Процеси цифровізації вийшли за межі модернізації окремих промислових підприємств та набули міжгалузевого характеру, трансформуючи систему економічних відносин між суб'єктами ринку, змінюючи класичні моделі ринкової конкуренції та інтегруючи промислові сектори у взаємопов'язані цифрові мережеві структури. У цьому контексті цифрова трансформація промисловості виступає внутрішнім (ендогенним) чинником змін суб'єктів промислової діяльності, тоді як цифровізація ринків є зовнішнім (екзогенним) процесом, що формує принципово нові умови їхнього функціонування.

Цифрова трансформація ринкового середовища відбувається нерівномірно, що спричиняє виникнення цифрових розривів. Це обумовлено нерівномірністю технологічного оновлення різних галузей та економічних суб'єктів. Цифрові розриви виникають на рівні ринкових інститутів, бізнес-моделей, каналів взаємодії між виробниками і споживачами та визначають здатність економічних суб'єктів ефективно використовувати цифрові технології для створення доданої вартості, ведення конкурентної боротьби та адаптації до сучасних економічних вимог.

Масштабність та глибина вищезазначених розривів виступають викликом для держави і зумовлюють об'єктивну потребу в переосмисленні змісту, ролі і інструментарію державної промислової політики у процесах цифровізації промисловості. Оскільки стрімка цифровізація ринків знижує ефективність традиційних підходів та інструментів регулювання, виникає об'єктивна необхідність у:

- формуванні (оновленні) моделі управління, здатної синхронізувати виклики зовнішнього середовища з внутрішніми можливостями промислового сектору. Це дозволило б сформувати/посилити спроможність промислового сектору до цифрової трансформації, зокрема, вплинути й на організаційну готовність бізнесу до змін бізнес-моделей як важливої здатності сприймати інновації та модернізувати виробничі системи у відповідь на вимоги цифровізації ринкового простору;

- імплементації в практику державного управління цифрової промислової політики (ЦПП) як принципово нового, дієвого в умовах цифровізації ринків, набору інструментів стратегічного управління технологічними змінами у промисловості;

- адаптації передового світового досвіду розроблення та впровадження інструментів ЦПП. Особливого значення це набуває в контексті розвитку цифрових промислових кластерів (ЦПК) як мережових структур та інструменту ефективної інтеграції національних виробників у глобальні ланцюги доданої вартості. Створення таких інтеграційних екосистемних моделей сприяло б посиленню синергії між інноваційною промисловістю, наукою і державою, що є базовою умовою для прискореного подолання цифрових розривів та успішної інтеграції економіки України до Єдиного цифрового ринку ЄС.

Для України поглиблення цифрових асиметрій на тлі повномасштабної війни та геоекономічних викликів стало чинником суттєвого загострення диспропорцій у національній економіці. Це обумовлює необхідність комплексного дослідження цих процесів задля обґрунтування оновленої концепції промислової політики, здатної забезпечити стійкість, організаційну готовність бізнесу та прискорити євроінтеграцію промислового сектору України.

РОЗДІЛ 1. РОЗРИВИ У ЦИФРОВІЙ ТРАНСФОРМАЦІЇ РИНКІВ ТОВАРІВ І ПОСЛУГ ТА ЇХ ПРОЯВИ

Євроінтеграція України стимулює цифровізацію ринків через перехід на стандарти ЄС, впровадження технологій та нових бізнес-моделей, що підвищує їхню конкурентоспроможність. Головною перешкодою для цього є *цифрова нерівність* – багаторівневий феномен асиметричного доступу окремих людей, соціальних груп, регіонів або країн до сучасних інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) та інструментів їхнього ефективного використання. В умовах глобалізації та переходу до економіки знань зазначена проблема набуває особливої гостроти. Нерівність стартових можливостей, зумовлена інфраструктурними диспропорціями та нерівномірністю розвитку людського капіталу, на мезо- й макроекономічних рівнях трансформується у *цифровий розрив (цифровий розкол)* промислових ринків. Цей розрив безпосередньо стримує спроможність економічних суб'єктів щодо освоєння технологій Індустрії 4.0 та інтеграції у високотехнологічні (зокрема, європейські) ланцюги створення вартості. Результатом розриву за ступенем цифровізації виробничих процесів та сервісів в промисловому секторі є перешкоди для стійкої роботи ринкових механізмів, нерівні умови ведення бізнесу, складності в роботі з суміжниками та бар'єри в прийнятті комплексних рішень.

Розвиток процесів цифрової трансформації промислового сектору вимагає визначення системних проблем, що створюють технологічні розриви, освітні, інформаційні та інші бар'єри для впровадження цифрових технологій, розриви через відсутність особистої мотивації користувачів та можливості професійно використовувати новітні засоби інформації або створювати інноваційні продукти. Проведений аналіз цифрових розривів, що гальмують цифрову трансформацію та блокують перехід виробництва на новий рівень, впровадження сучасних способів ведення бізнесу та гнучких методологій управління, дозволив виявити сфери, де найбільш виразно проявляється

диференціація цих процесів. На рис. 1 цифрові розриви систематизовано за їх впливом на розвиток промислового сектору.

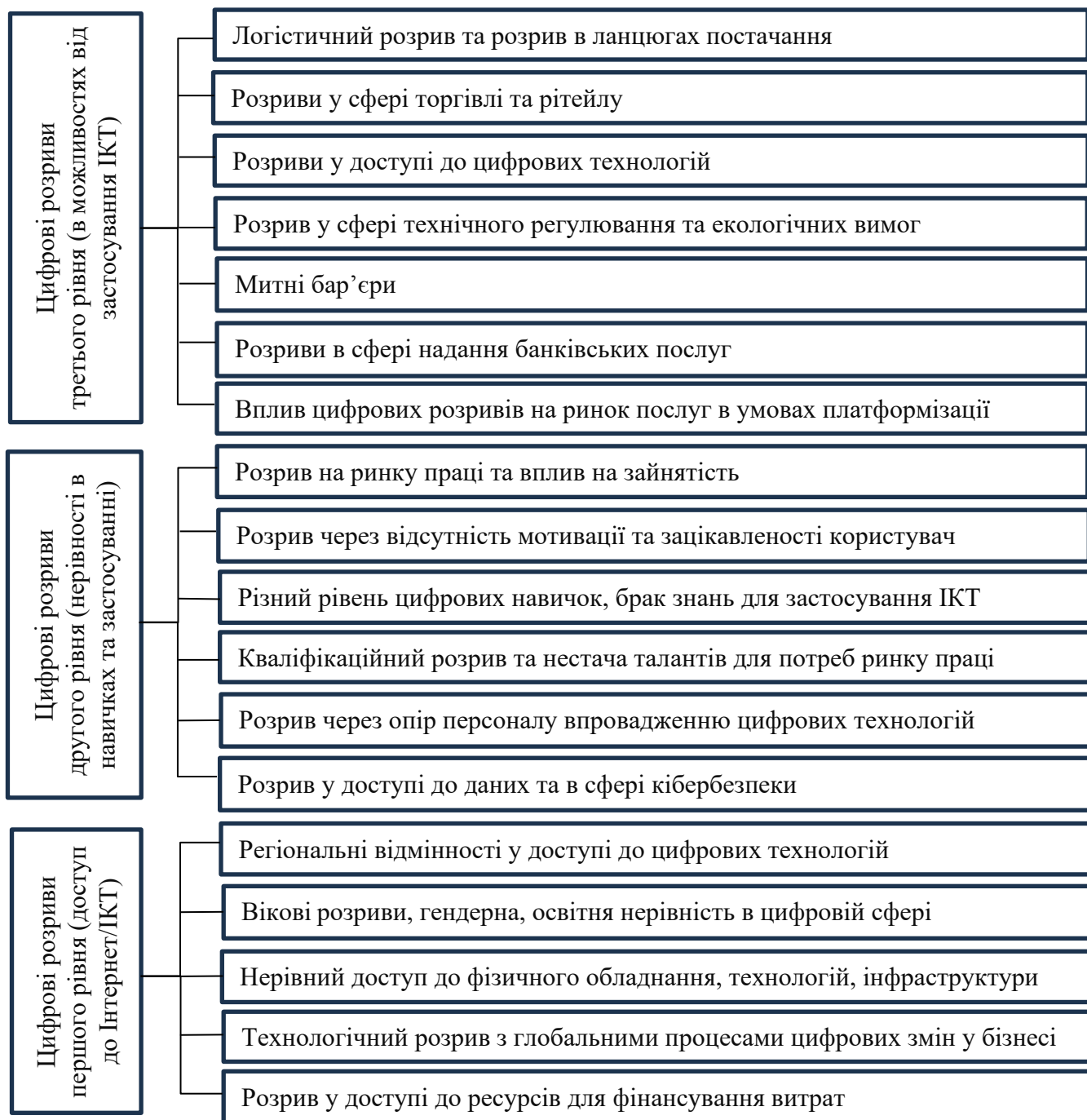

Рис. 1. Систематизація цифрових розривів за їх впливом на розвиток промислового сектору

Джерело: авторська розробка.

Цифрова трансформація промислового сектору є важливим рушієм економічного зростання, проте вона несе ризик поглиблення нерівності. Подолання цифрового розриву вимагає комплексного підходу: від забезпечення

фізичного доступу до інтернету та цифрових технологій до розвитку цифрової грамотності та покращення цифрових навичок, покращення цифрового обміну, реалізації державної підтримки підприємництва. В таблиці 1 представлені основні інструменти подолання цифрових розривів на промислових ринках: впровадження передових технологій та програмних рішень, використання систем електронного обміну даними, освоєння технологій інтелектуального аналізу великих масивів даних, а також застосування сучасних форматів онлайн-навчання для розвитку персоналу.

Таблиця 1

Можливості цифрової трансформації промислових ринків та подолання цифрової нерівності

Напрями подолання цифрових розривів	Інструменти для подолання цифрової нерівності
<i>Можливості покращення доступу до технологій:</i>	
Підтримка розвитку цифрової інфраструктури (швидкісний інтернет, мобільні мережі, хмарні сервіси).	• Розробка та впровадження національних стратегій; • Стимулювання приватних інвестицій для розвитку цифрової інфраструктури через механізм ДПП та створення сприятливого бізнес-клімату; • Пряме державне фінансування для розбудови мереж, в сільській місцевості та на деокупованих територіях.
Створення доступних систем та доступних цифрових пристроїв.	• Створення доступних систем та цифрових пристроїв для включення осіб з інвалідністю; • Розвиток кіберфізичного простору.
Підвищення рівня цифрової грамотності та навчання онлайн навичок	• Підтримка електронних навичок через національну онлайн-платформу «Дія.Цифрова освіта»; сертифікація користувачів порталу <i>Дія.Освіта</i> за тестом «Цифрограм»; • Підвищення цифрових навичок для адаптації до змін та ефективного використання цифрових технологій (впровадження інструментів, що відповідають потребам людей з обмеженими можливостями та з малозабезпечених груп; навчання для людей різного віку та професій задля набуття цифрових навичок; покращення доступу до освітніх послуг онлайн; розвиток освітніх програм для промислових підприємств, спрямованих на підвищення цифрової грамотності персоналу; організація програм перекваліфікації для дорослих з метою адаптації до змін на ринку праці в умовах цифрової трансформації); • Сприяння розвитку цифрової культури для підвищення рівня довіри до цифрових технологій та підвищення рівня професійної компетентності
<i>Можливості для посилення цифрового обміну:</i>	
Впровадження цифрових платформ для бізнесу та споживачів.	• Цифрові платформи для бізнесу (соціальні мережі, маркетплейси для комунікацій, онлайн-магазини, системи електронного урядування); • Впровадження ERP-систем (Enterprise Resource Planning), інтегрованих систем управління ресурсами компанії, що охоплюють різні аспекти бізнесу (фінанси, управління персоналом, виробництво та логістика).
Підтримка цифрового маркетингу та реклами.	• Маркетингові платформи та email-розсилки; • Е-каталог – інструмент для пошуку клієнтів та представлення своєї продукції на ринку.

Напрями подолання цифрових розривів	Інструменти для подолання цифрової нерівності
Взаємодія між різними платформами та сервісами	• <i>Програмні інтерфейси (API)</i> дозволяють програмам обмінюватися даними та командами між собою; • <i>Онлайн-сервіс Zapier</i> - платформа для автоматизації виконання завдань між веб додатками та хмарними платформами; • <i>Інструмент віддаленого доступу Team Viewer</i> (підтримує передачу файлів, відеоконференції та спільну роботу над екраном для підтримки і дистанційної роботи); • <i>Стандарт обміну навчальним контентом SCORM</i> забезпечує сумісність навчальних матеріалів між різними системами управління навчанням (LMS).
<i>Можливості цифрової трансформації ринків:</i>	
Автоматизація процесів за допомогою штучного інтелекту та інших інструментів.	• <i>Використання штучного інтелекту (ШІ)</i> (прогнозування попиту, розробка інноваційних продуктів і послуг, оптимізація ланцюжків поставок); • <i>Аналітичні інструменти</i> (інструменти візуалізації даних, інструменти управління вимогами та завданнями, інструменти для комунікації) <i>та застосування бізнес-аналітики</i> (бізнес-моделі на основі прогнозової та предиктивної аналітики); • <i>Інструменти для управління технологічними процесами та завданнями</i> (АСУ, зокрема SCADA-системи, АСУ ТП, програмні інструменти для управління робочим процесом та проектами).
Створення нових цифрових продуктів та послуг.	• <i>Використання CRM-систем</i> (Customer Relationship Management) для покращення управління взаємодією з клієнтами, відстеження їхніх потреб та покращення рівня обслуговування; • <i>Інструменти для управління продажами</i>, що дозволяють автоматизувати процеси продажів, відстежувати ефективність роботи менеджерів та оптимізувати стратегії; • <i>Створення сприятливого середовища</i> для стартапів та інноваційних бізнесів, що можуть розробляти нові продукти та послуги на основі цифрових технологій.
Покращення ефективності та конкурентоспроможності компаній	• <i>Використання технології блокчейн</i> для забезпечення безпеки транзакцій, контролю за ланцюгом поставок та підвищення прозорості; • <i>Інструменти самооцінки цифрової зрілості для промислових підприємств</i> (Дорожні карти цифрової трансформації як інструмент стратегічного планування галузевого розвитку, ADMA Scanner для оцінки цифрової зрілості МСП, інструменти стратегування та консолідації); • <i>Підготовка кваліфікованих IT-фахівців</i> для підтримки та розвитку цифрової інфраструктури; • <i>Розвиток цифрової торгівлі E-commerce</i> (онлайн-магазини, цифрові платформи, онлайн-ринки).
<i>Для розвитку стратегування цифрової сфери, регулювання щодо безпеки та захисту інформації:</i>	
Розробка та впровадження цифрових стратегій та програм	• <i>Розпорядження КМ України «Про схвалення Концепції розвитку цифрової економіки та суспільства України на 2018-2020 роки та затвердження плану заходів щодо її реалізації»</i>, в ост. ред. від 17.09.2020 р, №67-2019-р.; • <i>Розпорядження КМ України «Про схвалення Концепції розвитку цифрових компетентностей та затвердження плану заходів з її реалізації»</i> від 03 березня 2021 р., №167-р.; • <i>Розпорядження КМ України «Про схвалення Стратегії відновлення, сталого розвитку та цифрової трансформації малого і середнього підприємництва на період до 2027 року та затвердження операційного плану заходів з її реалізації у 2024-2027 роках»</i> від 30 серпня 2024 р. №821-р.; • <i>Державна підтримка цифрової трансформації МСП</i> (проект підтримки Дія з метою подолання цифрового розриву та забезпечення доступу громадян до цифрових послуг та рішень; доступ до міжнародних програм (Європейські цифрові інноваційні хаби (ЄЦІХ) - ініціатива ЄС, що підтримує цифрову трансформацію бізнесу, особливо МСП, надаючи доступ до тестування

Напрями подолання цифрових розривів	Інструменти для подолання цифрової нерівності
Забезпечення регулювання цифрової сфери для безпеки та захисту інформаційних мереж та даних від цифрових загроз	технологій, навчання, пошуку фінансування та налагодження зв'язків в ЄС); гранти на автоматизацію, освітні гранти). • <i>Інструменти для безпеки даних</i> та резервного копіювання, з метою захисту інформації від втрати або зламу; • <i>Інструменти для інтеграції</i> у європейський цифровий ринок для розвитку економіки даних (створення національної екосистеми платформ, орієнтованої на інтеграцію зі спільними європейськими просторами даних для забезпечення безпечного та прозорого обміну даними в ключових галузях економіки (проект Data Space Support Centre); • <i>Інструменти підтримки регулювання</i> цифрового простору для забезпечення безпеки та захисту даних (ЗУ «Про основні засади забезпечення кібербезпеки»; Стратегія кібербезпеки України; використання технологій захисту комп'ютерних систем, мереж та даних від несанкціонованого доступу, атак та пошкоджень; зміцнення політичних рамок щодо кібер/цифрової безпеки); • <i>Впровадження міжнародних стандартів інформаційної безпеки</i> (ISO 27001- Системи управління інформаційною безпекою) для забезпечення відповідності та створення надійних систем захисту в організаціях та установах; • <i>Впровадження правил</i>, які відповідають потребам громадян, шляхом реалізації національних законів, зокрема Закону України «Про захист персональних даних», впровадження міжнародних стандартів (ISO 27001), з урахуванням принципів конфіденційності, цілісності та доступності інформації.

Джерело: авторська розробка

Системний аналіз європейських підходів до регулювання цифрової трансформації свідчить про акцентування уваги на розвитку людського капіталу як базової передумови подолання цифрових розривів на підставі запровадження зобов'язань щодо боротьби з розривом у цифрових навичках, просування проєктів й стратегій, спрямованих на підвищення рівня цифрових навичок. Важливою інституційною передумовою впровадження таких заходів стало розроблення або оновлення національних стратегій, політик та загальнонаціональних ініціатив у сфері цифрових навичок. У табл. 2 представлено огляд європейських стратегій, що регламентують адаптацію національних економічних систем до стандартів ЄС у сфері розвитку цифрових навичок як базового інструменту подолання існуючих цифрових розривів.

Таблиця 2

Інституційні інструменти сприяння та підтримки розвитку цифрових навичок в країнах ЄС

Назва стратегічного документу	Країни, що впроваджують стратегії	Спрямованість стратегічних документів щодо підвищення рівня цифрових навичок
Загальні стратегії цифровізації (цифрового зростання, цифрової трансформації)	Австрія, Болгарія, Данія, Німеччина, Естонія, Латвія, Словаччина, Іспанія, Нідерланди	Спрямованість на боротьбу з цифровим розривом, на досягнення та доступність цифрових навичок для населення, а також для покращення та розвитку цифрових компетенцій робочої сили.
Спеціальні Національні стратегії розвитку цифрових навичок	Італія, Бельгія, Мальта, Португалія	Спрямованість на розвиток цифрових компетенцій та навичок для допомоги компаніям у створенні і впровадженні рішень з цифровізації; на цифрову підготовку працівників в різних секторах та професіях, а також на збільшення кількості фахівців, зайнятих у секторі ІКТ.
Загальні національні стратегії та політики освіти, цифровізації промисловості або зайнятості	Угорщина, Латвія, Швеція, Ірландія, Франція, Люксембург	Цілі розвитку цифрових навичок інтегровані в загальні стратегії. Спрямованість на створення суспільства, яке володіє цифровими навичками, пов'язане через безпечну та сталу інфраструктуру, а також керується інноваціями на основі даних у бізнесі; на стимулювання цифрової трансформації, підвищення конкурентоспроможності, економічного зростання та добробуту.
Стратегії розвитку штучного інтелекту	Словенія, Румунія, Чехія, Франція, Болгарія, Португалія	Спрямованість на забезпечення конкурентоспроможності країни як технологічного та бізнес-центру, перетворення країни на міжнародно визнане місце для досліджень та інновацій.
Стратегії кібербезпеки	Польща, Латвія, Данія, Словаччина	Фокус на стратегічні цілі для реагування на поточні та перспективні загрози безпеці, підвищення рівня стійкості до кіберзагроз та рівня захисту інформації в різних секторах економіки.

Джерело: складено за даними: [1].

Формування *політики цифрової трансформації промислового сектору України з врахуванням необхідності подолання цифрових розривів* передбачає розробку інклюзивних стратегій розвитку цифрових навичок, гармонізованих із регуляторною рамкою ЄС. Цей процес потребує нарощування інституційної спроможності для розбудови національної екосистеми DESI та забезпечення всебічного моніторингу стану цифровізації в Україні за всіма компонентами зазначеного Індексу. Верифікація даних у такому форматі дозволить чітко

оцінювати динаміку цифрового розвитку порівняно з країнами ЄС. Проте ситуація в Україні характеризується відсутністю:

стандартів і рамок цифрових компетенцій, що породжує низку проблем, суттєво обмежуючи ефективність програм професійної освіти, прикладного навчання та профільних тренінгових курсів. Програми підготовки та підвищення кваліфікації фахівців у різних регіонах та галузях економіки потребують скоординованої регіональної промислової та цифрової політики, пріоритетами якої мають стати: стандартизація перевірки кваліфікацій, масштабування моделей безперервної цифрової освіти, оптимізація моніторингу регіональних ринків праці, а також імплементація інструментів найму на основі мікрокваліфікацій;

стратегічного документа, спрямованого «на створення комплексної національної системи розвитку цифрової грамотності» [2], що ускладнює моніторинг та оцінку цифрових навичок і компетенцій. Поточний інструментарій збирання статистичних даних органами державної статистики є релевантно обмеженим для проведення такого аналізу. Тож, з метою нормативно-методологічного врегулювання процесів гармонізації потреб цифрових ринків та нівелювання кваліфікаційних розривів, актуалізується потреба у модернізації комплексної методології досліджень за ситуацією у цій сфері та розробці методології вимірювання та впровадження незалежної сертифікації рівня цифрових навичок відповідно до потреб ринку праці.

З огляду на роль, яку відіграє вимірювання цифрових навичок для аналізу процесу цифрового переходу та подолання розриву в навичках, слід зазначити, що:

- поглиблення євроінтеграції України має відбуватися через впровадження реформ, що відповідають стандартам ЄС, зокрема, шляхом формування окремої Національної коаліції для цифрових навичок та створення цифрових робочих місць на основі досвіду ЄС;

- важливим є дотримання «Методології вимірювання і прогнозування прогалин в цифрових навичках і визначення пріоритетних коригувальних дій»

відповідно до індексу DESI. Зокрема, опрацювання робочих матеріалів європейської ініціативи EU4Digital щодо вдосконалення заходів технічної підтримки в проєкті «Акселератор DESI EU4Digital: Оновлення методології та діяльність країн Східного партнерства» [3] сприятиме економічному зростанню та підвищенню конкурентоспроможності через цифрову трансформацію бізнесу;

- визначальним етапом підготовки до євроінтеграції є співпраця EU4Digital з Україною в регулюванні штучного інтелекту та напрацюванні тексту офіційного документу і галузевих рекомендацій в межах підготовки до прийняття Закону про штучний інтелект у 2027 р.; узгодження регулятивних зусиль щодо впровадження Закону про цифрові послуги (DSA) і Закону про цифрові ринки (DMA), що, незважаючи на фінансові обмеження, є значущими для поточного прогресу ключових цифрових ініціатив.

Зменшення кваліфікаційних розривів та підвищення якості робочої сили на основі інституціоналізації мікрокваліфікацій потребують імплементації закону про Національну систему кваліфікацій у відповідності до права ЄС. Цей процес передбачає розробку професійних стандартів для всього переліку регульованих професій та розширення мережі акредитованих кваліфікаційних центрів. Також важливим є пришвидшення інтеграції України до Інформаційної системи внутрішнього ринку ІМІ (імплементація Регламенту (ЄС) 1024/2012 ЄП та Ради від 25 жовтня 2012 р.) та забезпечення автоматичного визнання окремих професій.

РОЗДІЛ 2. УПРАВЛІННЯ ТЕХНОЛОГІЧНИМИ ЗМІНАМИ У ПРОМИСЛОВОСТІ ДЛЯ ПОДОЛАННЯ РОЗРИВІВ У ЦИФРОВІЙ ТРАНСФОРМАЦІЇ РИНКІВ

Основою сучасних технологічних змін у промисловості є цифровізація, яку необхідно розглядати як процес інтеграції цифрових технологій у всі аспекти промислової діяльності, що призводить до значних змін у способах управління, виробництва, взаємодії з клієнтами та іншими учасниками ринку. Завдяки доступності комунікаційних засобів та простоті їх впровадження найбільш цифровізованою у промисловості є *сфера взаємодії всередині підприємства, між діловими партнерами, підприємством та його клієнтами*. Збільшення використання інтернет-простору для обміну промисловими товарами/послугами стимулює *зростання цифрових бізнес-моделей*. Їх впровадження залежать від технологічного прогресу та способів здійснення економічної діяльності. Базисом цифрової трансформації промисловості як основи подолання цифрових розривів з промисловістю ЄС є *цифрова трансформація операційних бізнес-процесів*, що має зв'язок з промисловою революцією 4.0 та спрямована на якісні зміни у виробничій діяльності.

Цифрова трансформація промисловості відбувається в межах конкурентної боротьби та отримання конкурентних переваг на товарних ринках в умовах зростання дефіциту певних факторів виробництва [4; 5; 6]. З цієї позиції *цифровізацію* можливо розглядати як *процес інтенсивного розвитку промисловості в умовах неможливості застосування екстенсивної моделі*. Тож, основні мотивуючі чинники цифрової трансформації промисловості пов'язані з необхідністю: *подолання ресурсодефіциту*, зокрема нестачі робочої сили, енергетичних та природних ресурсів тощо; *зменшення витрат робочого часу*, особливо пов'язаних з небезпечними та важкими умовами праці; *підвищення швидкості та точності використання ресурсів у бізнес-процесах*, зокрема: *інформаційних ресурсів* (обумовлює зростання ефективності процесів); *виробничих ресурсів* (зростання швидкості обігу обігових ресурсів та коштів);

підвищення ефективності використання ресурсів, що базується на зростанні необхідності оптимізації використання всіх видів виробничих ресурсів, зокрема й на підставі зменшення кількості помилок і дефектів у продукції [7; 8]; забезпечення стійкості промисловості шляхом формування здатності оперативно реагувати на будь-які зміни на товарних ринках; забезпечення гнучкості та адаптивності промислових секторів, що забезпечує пристосування до мінливих умов на ресурсних та товарних ринках [9].

Ефективність цифрової трансформації залежить від *трансформаційної спроможності промисловості*, яка визначається мірою активізації потенціалу промислового сектору щодо освоювання, акумуляції та масштабування цифрових технологій для системної модернізації виробництва й генерування нової доданої вартості і залежить від низки чинників.

У *закордонному науковому дискурсі* сформувався консенсус щодо цифрової спроможності суб'єктів промислової діяльності, базисом якої є чинники «Персонал - Інфраструктура - Масштаб/Фінанси». Динаміка наукової думки у період 2016–2024 рр. щодо пріоритетності цих чинників обумовлюється зміною стану цифровізації промисловості. Якщо на початкових етапах увага дослідників концентрувалася переважно на базовій інфраструктурі та інтеграції цифрових систем у виробничі процеси, то згодом фокус змістився в бік розвитку управлінських навичок, забезпечення інформаційної безпеки та розробки адаптивних стратегій підприємства. В основі цих змін лежить усвідомлення виходу цифровізації промислового сектору за межі технічного переоснащення та її трансформації у комплексний соціотехнічний та організаційний процес, який, значною мірою, залежить від внутрішніх драйверів суб'єктів промислової діяльності [10-21]. Натомість *вітчизняні дослідники*, реагуючи на макроекономічні виклики та потребу в системній державній підтримці, більш важливими вважають зовнішні рамкові умови: наявність базової технологічної інфраструктури у поєднанні з розвиненою системою науково-дослідницької діяльності; розбудову якісної екосистеми інновацій; цілеспрямованість

промислової політики на цифрову трансформацію; а також якість національного законодавства та інструментів впровадження цифрових технологій [22-28].

Для України стимулювання процесів технологічних змін у промисловості та формування спроможності щодо цифровізації є важливими елементами процесу управління технологічними змінами, який матиме позитивні наслідки щодо подолання розривів у цифровій трансформації ринків (рис. 2).

Рис. 2. Управління технологічними змінами у промисловості на засадах цифровізації

Джерело: авторська розробка.

Заохочення щодо впровадження цифрових технологій у промисловості потребує застосування *податкових, фінансових, організаційних* інструментів, що мають високий рівень здатності стимулювати процеси цифровізації економічної діяльності за рахунок залучення більшої кількості інвесторів на ринок, забезпечення ефективності процесів управління, а також покращення інвестиційного клімату загалом.

Формування спроможності впровадження цифрових технологій в промисловості потребує:

- посилення правової врегульованості питань цифровізації промисловості з акцентом на впровадженні цифрових технологій у виробничі процеси (*інституційно-регуляторна спроможність*);

- розвитку цифрової інфраструктури, створення та вдосконалення комплексів технологій, продуктів та процесів, що забезпечують можливості промислового розвитку на цифровій основі (*інфраструктурна спроможність*);
- зростання можливостей ефективного використання (комерціалізації) цифрових технологій в промисловості для отримання конкурентних переваг на товарних ринках, що включає: впровадження цифрових технологій у виробництво; адаптацію їх для інтегрованого використання з існуючими промисловими технологіями (*технологічна спроможність*);
- посилення фінансової здатності промислового сектору до впровадження цифрових технологій за рахунок управління та ефективного використання фінансовими ресурсами для забезпечення цифрового переходу (*фінансова спроможність*);
- посилення екосистемної адаптивності та потенціалу готовності промислового сектору щодо включення та повноцінного функціонування у спільному цифровому економічному просторі (*платформно-інтеграційна спроможність*);
- посилення здатності суб'єктів промислової діяльності ефективно синхронізувати внутрішні операційні процеси із цифровими ринковими каналами розподілу, нівелюючи інформаційну асиметрію в ланцюгах постачання (*спроможність до мережевої інтеграції*);
- посилення здатності регіональних ринків та локальних промислових екосистем адаптуватись до вимог цифровізації та подолання географічної асиметрії у рівнях технологічної зрілості підприємств (*просторова спроможність*);
- посилення здатності промислового сектору ефективно впроваджувати цифрові технології для зростання дієвості функціонування (*організаційна спроможність*);
- розвитку цифрових навичок працівників для здатності успішного впровадження та ефективного використання цифрових технологій в промисловості (*кваліфікаційна спроможність*).

На практиці заходи щодо посилення спроможності промисловості України до цифрової трансформації мають фрагментарний характер. Державна політика фокусується лише на окремих вузькоспеціалізованих напрямках, які чітко пов'язують урядові заходи щодо цифровізації з вимогами ЄС в межах «подвійного переходу». В той же час системні проблеми промислового розвитку на цифрових засадах залишаються поза увагою державної політики. *Впровадження у державну політику системного підходу до цифрової трансформації промисловості* є можливим на підставі:

включення відповідних положень щодо цифрової трансформації промисловості (мети, завдань державної промислової політики у цій сфері, напрямів та заходів) до низки державних документів, розробка яких, відповідно Ст. 5 проекту Закону України «Про засади державної промислової політики» (№11331-2) [29], є компетенцією ЦОВВ – до державних цільових програм розвитку промисловості, пропозицій з підтримки інноваційного розвитку промислових підприємств та при визначенні галузевих пріоритетів промислової політики. Разом з тим, проект Закону України «Про засади державної промислової політики» потребує посилення «цифрової компоненти» шляхом включення у Ст. 5 функцій ЦОВВ з цифрового переходу, повноважень щодо формування «дорожніх карт» цифровізації промислових галузей і розробки програми підтримки цифрової трансформації промислових систем регіонів, а також передбачення створення спеціалізованого дорадчого органу – Координаційної ради з питань цифрової трансформації промисловості при Кабінеті Міністрів України;

удосконалення координації процесів цифровізації промисловості, зокрема шляхом: *забезпечення міжвідомчої координації процесів цифровізації промисловості* – створення єдиного координаційного органу – Координаційної ради з питань цифрової трансформації промисловості при Кабінеті Міністрів України, до складу якої включити повноважних представників Міністерства економіки, довілля та сільського господарства України (заступника Міністра з питань цифрового розвитку, цифрових трансформацій і цифровізації),

Міністерства цифрової трансформації України (заступника Міністра з питань цифрової економіки), заступників Міністрів з питань цифрового розвитку, цифрових трансформацій і цифровізації інших Міністерств, дотичних до проблем цифрової трансформації промисловості (Міністерства оборони України, Міністерства енергетики України, Міністерства соціальної політики, сім'ї та єдності України), заступників Комітету з питань цифрової трансформації ВРУ, НАН України, представників провідних промислових асоціацій та ІТ-кластерів;

запровадження чіткої структури управління з розподілом повноважень та відповідальності за процеси цифровізації, зокрема, покладання повноважень на: Міністерство економіки, докілья та сільського господарства України – з розробки державної промислової політики; розробки та запровадження пільгових режимів оподаткування, кредитування, субсидіювання МСП; формування фінансових стимулів; розробки та інтеграції критеріїв Індустрії 4.0 у публічні закупівлі, адаптації процесів цифровізації промисловості до вимог ЄС; Міністерство цифрової трансформації України – із стандартизації; розробки цифрових платформ; стандартів охорони/передачі промислових даних; інтеграції в європейський простір промислових даних, регулювання ШІ та хмарних технологій для промисловості; Координаційну раду з питань цифрової трансформації промисловості при Кабінеті Міністрів України – з ухвалення наскрізних рішень для подальшої інтеграції процесів цифровізації промисловості в державні нормативні документи та програми розвитку; затвердження дорожньої карти щодо нормативно-правового забезпечення цифровізації промисловості; моніторингу виконання завдань щодо цифровізації промисловості.

РОЗДІЛ 3. ЦИФРОВА ПРОМИСЛОВА ПОЛІТИКА ТА ГІБРИДИЗАЦІЯ ЇЇ ІНСТРУМЕНТІВ Й МЕХАНІЗМІВ ВПЛИВУ НА ТРАНСФОРМАЦІЮ РИНКІВ

Цифрова промислова політика (далі – ЦПП) виникла в ході адаптації цифрової політики до потреб промисловості ЄС. Її формування як окремої сфери державного впливу стало результатом реакції держави на швидкі і радикальні зміни цифрового простору, де традиційні заходи промислової політики вже не діють [30, с. 7].

Цифровізація економічного простору супроводжується виникненням специфічних ринкових провалів, які запобігають справедливому розподілу вигід від володіння даними, від інвестицій у людський капітал, інфраструктуру та інновації: недосконалої конкуренції та монополізації ринків (мережеві ефекти, нерівні умови для гравців на ринку, економія на масштабі), інформаційна асиметрія («пастка бідності даних»), нерівність доходів (економіка реплікації). Про зростаючі обсяги ринкових спотворень свідчить те, що протягом 2020-2024 рр. уряди країн збільшили кількість втручань для відновлення конкуренції на цифрових ринках з 14 до 153 [31].

Ефективний вплив на ринки вимагає комбінування конвенційних інструментів промислової політики з підходами й інструментами, заснованими на регулюванні процесів цифровізації, враховуючи високий ступінь гетерогенності проникнення цифрових технологій як серед країн, так і окремих секторів [32; 33].

ЦПП охоплює широке коло завдань [34]: від підвищення цифрової грамотності населення, цифровізації публічного сектору і створення регуляторної бази до трансформації бізнесу, розбудови безпечної, сталої інфраструктури та міжнародного співробітництва. Їх вирішення передбачає використання відповідної таксономії інструментів ЦПП, спрямованих на стимулювання попиту та пропозиції у розрізі різних рівнів економічної системи

та за категоріями: традиційні й гібридні, запозичені з цифрової політики (табл. 3).

Таблиця 3

Таксономія інструментів цифрової промислової політики

Рівень впливу		Традиційні інструменти	Гібридні інструменти
Регулюють попит	Продукт	Стандартизація і сертифікація продуктів (цифрових технологій)	Стимулювання споживання через створення цифрових сервісів і платформ (приклад – сервіс «Національний кешбек» в додатку Дія).
	Бізнес та мережі	Інструменти для підвищення обізнаності бізнесу Гранти та пільгові кредити на впровадження технологій Програми сприяння залученню інвестицій	Впровадження нових бізнес-моделей, партнерські програми Популяризація нових цифрових технологій Регулювання умов трансферу технологій Підтримка в оцінці спроможності поглинання технологій Нормативно-правове регулювання захисту та використання даних та AI
	Громадськість	Програми навчання цифровим навичкам Просування STEM освіти (наука, технології, інженерія та математика) на всіх рівнях	Нормативно-правове регулювання захисту та використання даних та AI Розширення доступу до інтернету Просування цифрової та інноваційної культури Використання моделей AI для дослідження попиту
	Держава	Державні закупівлі Вимоги щодо локалізації створення цифрових рішень Публічно-приватне партнерство	Стратегічні цифрові ініціативи Створення сховищ даних з регульованим доступом, розвиток інфраструктури даних Інвестиції в цифрову інфраструктуру Цифровізація державних послуг та розвиток електронного урядування
	Інші країни	Спільні міждержавні проєкти і програми цифровізації торгівлі, освіти, виробництва	Інвестиції в цифрову інфраструктуру Вимоги і стандарти до збору і якості даних Просування цифрової та інноваційної культури Інші заходи «цифрового колоніалізму»
Регулюють пропозицію	Продукт	Зниження імпорتنих тарифів на важливі для цифровізації технології (напівпровідники, акумулятори та ін.) Регулювання екстерналій (податки Pigou)	Стандартизація і сертифікація цифрових технологій Захист інтелектуальної власності, зокрема в сфері AI
	Фірма	Гранти та пільгові кредити на дослідження і розробки Спільні підприємства (особливо у секторах з низькою доданою вартістю)	Регулювання умов трансферу технологій Податкові пільги (наприклад, Дія.Сіті)

	Галузь, ринок	Галузеві стандарти Розвиток дослідницьких мереж Гранти, субсидії для МСП Регулювання доступу до критичних ресурсів і матеріалів	Платформи для обміну даними та знаннями, сховища даних з регульованим доступом Підтримка перепрофілювання підприємств, які виготовляють неперспективні види продукції Цифрові інституції для впровадження посередництва та операційної сумісності (інтероперабельності) даних
	Регіон	Інвестиційні програми для регіональної цифровізації Програми розвитку відновлюваної енергетики	Багатосторонні проекти (наукові парки, індустріальні парки, кластери, хаби)
	Національна економіка	Стратегії цифрової індустріалізації, національні рамки стандартів Регуляторна база, гармонізована з законодавством ЄС Підтримка досліджень і розробок Програми розвитку відновлюваної енергетики	Гібридні політики, що об'єднують державу і приватний сектор (комбінування конкурентної, фінансової, торговельної, інвестиційної, соціальної та інших політик) Впровадження кліматичних імперативів у цифрову трансформацію Інвестиції в цифрову інфраструктуру Платформи для обміну даними та знаннями, сховища даних з регульованим доступом Цифрові інституції для впровадження посередництва та операційної сумісності (інтероперабельності) даних

Джерело: авторська розробка.

Модель взаємодії цифрової та промислової політик ґрунтується на створенні ланцюгів доданої вартості даних, для чого використовуються такі гібридні інструменти як норми та стандарти роботи з даними, підтримка інтеграції місцевих фірм з технологіями та стимулювання мережевих ефектів, розвиток цифрових навичок у сфері ІШ, розподілених систем і баз даних, державні закупівлі цифрових рішень. Окремо слід відмітити ресурсоємність такого комплексного підходу, що пояснює поширеність ЦПП у розвинених країнах та «цифровий колоніалізм» в країнах, що розвиваються.

В Україні контури ЦПП вже окреслюються у політиках і заходах Міністерства цифрової трансформації України (див. План роботи Мінцифри на 2025 рік, Національну програму інформатизації [35; 36]). Бере участь у реалізації заходів з цифровізації Міністерство економіки, довкілля і сільського господарства України (зокрема, реалізує Стратегію відновлення, сталого розвитку та цифрової трансформації малого і середнього підприємництва на період до 2027 року [37]); Міністерство оборони України – в частині цифрового розвитку, цифрових інновацій, технологій у сфері оборони. Обсяги фінансування

за вказаними програмами і пріоритетами недостатні для забезпечення стратегічної автономії: у 2025 р. обсяг видатків на Мінцифри у державному бюджеті становив 4,16 млрд грн, що в перерахунку на євро у десятки разів менше видатків Польщі і об'єктивно пов'язується з загальною низькою бюджетною спроможністю.

Подолання дефіциту фінансових ресурсів для реалізації стратегічних ініціатив можливе за рахунок використання коштів міжнародних донорів та залучення внутрішнього приватно-інвестиційного ресурсу. Із розгортанням ЦПП в Україні вона має бути спрямована не лише на всебічну підтримку цифровізації, але й на встановлення рамок використання цифрових технологій, гармонізованих з ЄС, формування стійкості щодо трансформаційних викликів, які ще не охоплені національним цифровим політичним курсом, а саме:

- 1) стандартизація вимог до даних, регулювання доступу до даних та гармонізація із відповідним законодавством ЄС;
- 2) оновлення принципів конкурентної політики [38];
- 3) узгодження інвестиційних механізмів зі стратегічними потребами цифровізації, запуск пілотних моделей цифрових екосистем;
- 4) запровадження елементів стратегічної автономії: перехід ІТ сектору від моделі «ексклаву» до моделі «анклаву», від бізнес-моделі «фабрики програмування» до інтеграторів інноваційних цифрових рішень;
- 5) формування моделі збору, накопичення та управління даними, що відповідає європейським цінностям, забезпечує безпечні архітектури даних;
- 6) сприяння утриманню вітчизняного інтелектуального капіталу.

Отже, ЦПП характеризується багатовимірним та динамічним підходом до розвитку технологічного сектору країн світу, залучаючи до своєї орбіти й інші види та інструменти державної політики для вирішення структурних проблем, сприяння інноваціям та імплементації цифрових технологій у виробництві та ринках товарів і послуг.

РОЗДІЛ 4. ОРГАНІЗАЦІЙНА ГОТОВНІСТЬ БІЗНЕСУ ДО ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ РИНКІВ ТОВАРІВ ТА ПОСЛУГ

Світова практика оцінки здатності підприємств до цифрової трансформації [39] свідчить про пріоритетність вимірювання організаційної гнучкості в реагуванні на ринкові зміни, технологічної зрілості через спроможність до впровадження цифрових технологій, внутрішньофірмової адаптивності в процесах, здатності збирати, аналізувати та використовувати дані для прийняття рішень, цифрових компетенцій кадрового потенціалу.

Серед небагатьох вітчизняних практик варто відзначити адаптовану методику ADMA [40], яка охоплює 7 ключових зон цифрової трансформації: впровадження сучасного технологічного обладнання; інтеграцію цифрових процесів у всі аспекти діяльності підприємства; управління ресурсами та відповідність стандартам; клієнтоцентричність й адаптацію до змін; управління талантами та командну роботу; використання технологій Індустрії 4.0; інтеграцію в зовнішні ланцюги створення цінності. Результати застосування цієї методики при опитуванні українських підприємств, що свідчать про посередній рівень цифрової культури стратегування й технологічного оновлення, представлені в табл. 4.

З відповідей респондентів випливає, що переважна більшість не мають єдиної цифрової інфраструктури, а рівень захисту від кіберзагроз – фрагментарний. Підприємства достатньо уваги приділяють модернізації виробництва, хоча процеси відбуваються несистемно, що зумовлено недостатнім фінансуванням та відсутністю кадрів, недостатнім обміном знаннями, низьким рівнем обізнаності замовників про послуги мережі EDIH. Це позначається на процесах експертної консолідації, обміну успішними практиками.

Результати опитування за методикою ADMA

№ зп	Сутність відповідей	% респондентів
1	Мають детальний багаторічний план впровадження передових технологій	5,0
2	Мають довгострокові плани та оцінки придатності передових технологій	12,0
3	Технологічний план включає аспекти досліджень, розробок і впроваджень нових рішень	10,0
4	Технічне обслуговування (ТО) – лише профілактичне	15,0
5	План ТО базується на моніторингу ключових показників ефективності та попередженні поломок	4,0
6	Впроваджують навчання та мають практики внутрішньо фірмового аналізу цифровізації	25,0
7	Працюють з розрізненими системами управління, що утруднює процес прийняття рішень	65,0
8	Планують інтеграцію в єдину мережу, застосування відкритих структур чи застосування систем MES	14,0
9	Рівень кібербезпеки найнижчого рівня	70,0
10	Використовують шлюзи, брандмауери, DMZ і системний захист	17,0
11	Користуються автоматизованими процесами з управління життєвим циклом та хмарними технологіями, комплексними версіями САПР	2,3

Джерело: Запуск проекту з діагностики цифрової зрілості та формування дорожньої карти в легкій промисловості. АППАУ. 02.09.2024. URL: <https://appau.org.ua/news/digital-maturity-project-gdt-textile-start-ua/> (дата звернення 10.08.2025).

Дослідження Forbes Ukraine та KPMG «Чемпіони диджиталізації» [41], основні результати якого наведені в таблиці 5, охопило переважно великі і середні компанії. Зазначені економічні суб'єкти традиційно володіють більш широким доступом до інвестиційних ресурсів та вищим рівнем організаційного забезпечення цифрових трансформацій. Так, третина компаній має окремий підрозділ з цифровізації, водночас процеси командоутворення для цифровізації більш поширені у великих компаніях, ніж у МСП. До переваг цифровізації опитувані віднесли: зменшення операційних витрат (79%), що є ключовим мотиватором для 88% компаній, підвищення ефективності управління (67%), підвищення конкурентоспроможності (61%) та покращення клієнтського досвіду, вирішення проблеми з нестачею кадрів (67%). Протягом останніх років обсяг інвестицій 96% підприємств у розвиток цифрових технологій склав до 10% щорічного доходу. Серед основних викликів, які стримують такі інвестиції, були

вказані: небажання змінювати звичний режим роботи (45%), дефіцит ІТ-фахівців (45%), невизначеність із поверненням інвестицій (42%).

Таблиця 5

Результати опитування на виробничих підприємствах

№ зп	Сутність відповідей	% респондентів
1	Диджиталізація включена до довгострокових цілей бізнесів	97,0
2	Контролюють ефективність впроваджених цифрових технологій	96,0
3	Цифровізацією охоплені всі підрозділи бізнесу	67,0
4	Залученість персоналу у технологічно-інтегровану роботу	30,0
5	Існує окремий підрозділ з цифровізації	30,0
6	Діджиталізовано основну операційну діяльність	94,0
7	Проведення розробки власних цифрових технологій	35,0
8	Головна перешкода цифровізації – кадровий дефіцит	49,0
9	Головна перешкода цифровізації – невизначеність економічної ефективності цифрових технологій	46,0

Джерело: Чемпіони диджиталізації. 2024. KPMG. URL: <https://kpmg.com/ua/uk/home/insights/2025/01/chempiony-didzhytalizatsiyi-2024.html> (дата звернення: 28.06.2025).

Цифрова зрілість бізнес-процесів, створення цінності через цифрові платформи, взаємодія в межах екосистем управління даними та інноваціями, інтеграції даних та знань також визнаються важливими чинниками технологічної модернізації компаній [42]. Але українські підприємці тільки починають освоювати й досягати цінність даних та цифрову оркестрацію ланцюгів, будувати партнерства у цифрових просторах (Data Spaces) для участі у ланцюгах постачання та спільному використанні даних. Визначну роль в зміні цифрового ландшафту відіграють інтегратори, що формують мережу із цифровізованих підприємств, зокрема таких, як вітчизняний розробник IT-Enterprise [43], яке пропонує свою цифрову платформу для промислових рішень за напрямками: продажів, маркетингу, управління проектами, ремонту та обслуговування, управління персоналом, виробництвом тощо.

Впровадження цифрових рішень у холдингах (AXA-Lantmännen, ПАТ «Бель Шостка Україна», ДП «Укрспирт», Кондитерська корпорація ROSHEN та ін.) дозволило їм поширити цей досвід та цифрову культуру на дочірні підприємства та пов’язані бізнеси в різних регіонах країни [44]. Поширення

цифровізації відбувається і через розвиток кластерів та індустріальних парків за провідної ролі підприємців та співпраці широкого кола стейкхолдерів екосистеми: розробників окремих рішень та інтеграторів, університетів, наукових установ та лабораторій, інкубаторів, центрів трансферу технологій.

Індекс цифрової трансформації регіонів дає уявлення про потенціал регіонів щодо активізації процесів цифровізації та «вузькі місця» в адаптації регіональних ринків до вимог цифровізації [45]. Доповнення індексу субіндексом «індивідуальні проекти лідерів цифрової трансформації (CDTO)» дозволило краще простежувати результативність бізнес-середовища щодо здатності генерувати та втілювати цифрові проекти [46]. Найкращі результати отримали регіони, які насамперед розвинули інституційну спроможність, сформували сприятливе середовище для цифровізації промислових та інжинірингових підприємств та мали активних регіональних CDTO у впровадженні проектів цифрової трансформації. Переважна більшість таких проектів сконцентрована у Львівській, Вінницькій, Дніпропетровській та Одеській областях, що мають індекси понад 0,8 [45].

До напрямів удосконалення мережевої взаємодії й переходу на вищі щаблі цифрової зрілості слід віднести інтеграцію підприємств у цифрові і оцифровані кластери, індустріальні парки та з EDIH, розвиток цифрової екосистеми, центрів прототипування, участь в конкурсах європейських програм з цифрової трансформації «Цифрова Європа».

Підвищення спроможності вітчизняних підприємств до цифровізації вимагає узгодженої підтримки державних органів влади на різних рівнях та органів місцевого самоврядування, зокрема:

- запровадження підтримки для компаній на початкових етапах цифровізації за допомогою навчальних програм, підготовки CDTO, ваучерів на створення цифрових продуктів і технологій;
- забезпечення системної підтримки участі команд з представників стейкхолдерів із різних сфер в європейських цифрових інноваційних проектах;
- збільшення державного внеску у регіональні й місцеві програми

цифровізації через часткове субсидіювання проєктів МСП, а також сприяння міжнародним контактам органів влади для розвитку цифрових зв'язків;

- створення економічних стимулів для підприємств, що впроваджують цифрові інновації й комерціалізують розробки вітчизняних наукових установ.

РОЗДІЛ 5. ЦИФРОВИЙ ПРОМИСЛОВИЙ КЛАСТЕР ЯК ІНСТРУМЕНТ ТРАНСФОРМАЦІЇ РИНКІВ ТОВАРІВ ТА ПОСЛУГ

Сучасна економіка зазнає масштабної трансформації під впливом цифровізації, що зумовлює зміну традиційних моделей розвитку. Одним із ключових інструментів цієї трансформації є цифрові промислові кластери (ЦПК). Вони сприяють інтеграції цифрових технологій у виробничі та бізнес-процеси, зміні конкурентного середовища та формуванню нових бізнес-моделей. ЦПК створюють екосистему, у якій взаємодіють підприємства, наукові установи, стартапи, фінансові структури та державні органи, забезпечуючи синергію технологій, ресурсів та інновацій. Основною метою таких кластерів є інтеграція цифрових рішень у виробництво, управління та логістичні процеси.

У дослідженні [47] автори визначають, що ЦПК є пропозицією для поєднання агломерації та цифровізації у вигляді нової модель цифрової агломерації, що має на меті сприяти розвитку промислових кластерів у глобалізованому та цифровому світі. Ключовими особливостями цієї моделі є динамічна структура, гетерогенність, довіра, технологічна інфраструктура, віртуальність та гнучкість [48]. ЦПК являє собою нову модель цифрової агломерації, що спирається на еволюцію промислових кластерів [49]. На основі підходу, викладеного у дослідженні [50], під поняттям ЦПК розуміємо сучасну форму промислового кластеру, що поєднує риси бізнес-екосистеми (симбіоз, цифрові платформи, коеволюцію), розвивається через міжкластерні чи мета-кластерні зв'язки, і функціонує в межах цифрових виробничих ініціатив. Таким чином, ЦПК є новим інструментом промислової та цифрової політики, основа якого полягає як на промислових кластерах, так і на цифровій економіці.

Розвиток ЦПК безпосередньо стимулює трансформацію традиційних ринків товарів та послуг, підвищуючи їхню конкурентоспроможність, ефективність та здатність адаптуватися до нових викликів (рис. 3).

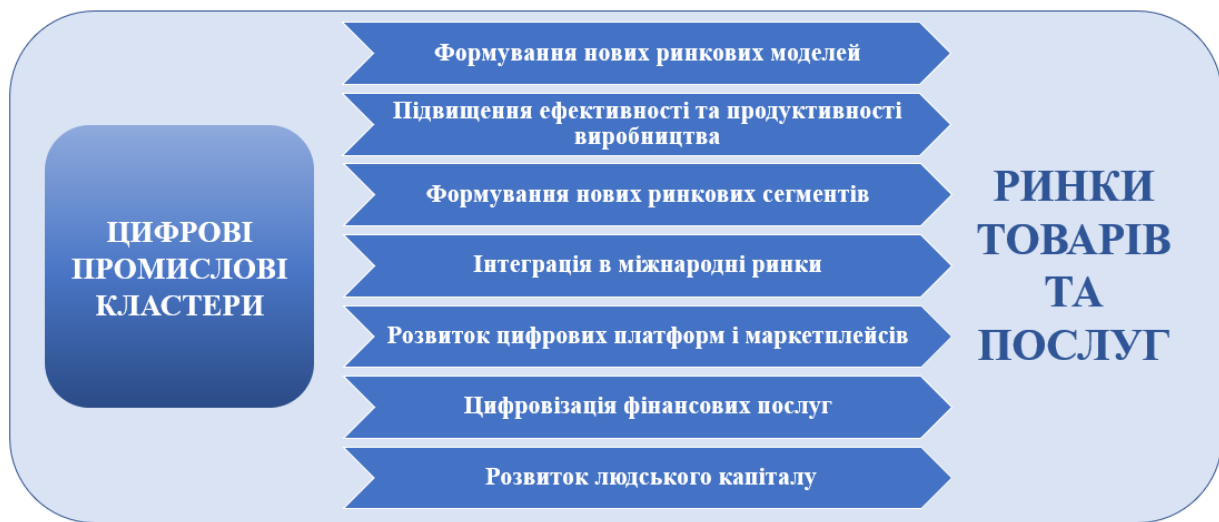

Рис. 3. Вплив ЦПК на трансформацію ринків товарів та послуг

Джерело: Зарудна О.С. Цифрові промислові кластери як рушійна сила трансформації сучасних ринків. *Наукові стратегії в контексті глобальних викликів: матеріали II-ої Міжнародної науково-практичної конференції, 16 квітня 2025 р., м. Варшава.* Київ. 2025. С. 62-64. <https://doi.org/10.56197/2025-2>

ЦПК сприяють розвитку нових бізнес-моделей, заснованих на використанні великих даних (Big Data), штучного інтелекту (AI), Інтернету речей (IoT) та блокчейн-технологій. Так, у межах програми Industrie 4.0 у Німеччині великі виробничі підприємства інтегрують цифрові рішення у свої бізнес-процеси, що дозволяє їм швидко реагувати на зміни попиту та впроваджувати персоналізоване виробництво.

ЦПК дозволяють значно оптимізувати виробничі процеси завдяки автоматизації виробництва, використанню цифрових двійників (Digital Twins) для симуляції та вдосконалення виробничих систем, залучення робототехніки та IoT для зниження операційних витрат і скорочення часу виходу продукції на ринок. Наприклад, у Німеччині в рамках програми Industrie 4.0 цифрові кластери допомагають інтегрувати автоматизовані рішення, які базуються на IoT та AI, у виробництво, що підвищує продуктивність підприємств.

Завдяки взаємодії учасників у ЦПК з'являються нові види товарів, створені на основі передових технологій: «розумні» пристрої, інноваційні матеріали та персоналізована продукція. У Південній Кореї цифрові кластери сприяють

розвитку ринку робототехніки та біотехнологій, які стали новими драйверами економічного зростання.

ЦПК дозволяють значно оптимізувати логістичні процеси та полегшити інтеграцію підприємств у глобальні ланцюги доданої вартості. У Китаї, в межах стратегії «Made in China 2025», активно впроваджуються цифрові логістичні платформи, що забезпечують ефективний обмін інформацією між виробниками, постачальниками та клієнтами.

ЦПК сприяють розширенню електронної комерції та створенню платформ для онлайн-торгівлі. Наприклад, у США цифрові кластери сприяли розвитку платформ, таких як Amazon, яка змінила ринок роздрібної торгівлі та логістики.

Фінтех-компанії, що працюють у межах ЦПК, розвивають нові фінансові інструменти, зокрема безконтактні платежі, криптовалютні операції, платіжні сервіси, використання AI та Big Data для аналізу кредитоспроможності та ризиків і надання персоналізованих кредитних рішень. Так, у Сінгапурі в межах проекту Убін (Project Ubin) [51] активно використовувалася технологія блокчейн для забезпечення прозорості транзакцій та розвитку смарт-контрактів.

ЦПК стимулюють зростання зайнятості у високотехнологічних сферах та розвиток ринку онлайн-освіти, підготовку фахівців у сфері цифрових технологій та появу нових професій. Зокрема, ЄС активно підтримує розвиток «цифрових університетів», що забезпечують дистанційну освіту для майбутніх фахівців цифрової економіки.

Оскільки ЦПК розвиваються та розширюються, вони стикатися з низкою викликів та перешкод, які необхідно вирішувати для забезпечення їхнього подальшого успіху. Основними викликами та перешкодами є: загрози кібербезпеці та захисту даних, оскільки цифрові інфраструктури стають мішенню для хакерських атак; концентрація технологічних потужностей у невеликій кількості великих кластерів, що може призвести до монополізації ринків та зменшити доступ малих підприємств до ресурсів; нерівномірне впровадження цифрових інструментів та нерівномірна зрілість технологій серед учасників кластера; проблема довіри щодо обміну даними між учасниками, які

можуть бути як партнерами, так і конкурентами; відсутність уніфікованого регулювання та правового забезпечення цифрової економіки, адже цифрові ринки потребують адаптації законодавства для гармонізації міжнародних стандартів та захисту прав учасників; недостатня цифрова інфраструктура в деяких регіонах; низький рівень цифрових компетенцій серед працівників.

Трансфер передових практик та адаптоване запозичення міжнародного досвіду є важливими для прискорення розвитку ЦПК, а також для інституціоналізації та розбудови цієї моделі в Україні. Зарубіжний досвід свідчить, що ЦПК є скоординованими високоорганізованими міжгалузевими цифровими екосистемами, які об'єднують виробництво, постачальників, дослідницькі центри та малі і середні підприємства для спільного використання інфраструктури та знань (Німеччина, Китай); не обмежуються лише підвищенням продуктивності, а системно поєднують цифрову трансформацію з цілями декарбонізації та циркулярної економіки, використовуючи для цього передові цифрові інструменти, як-от цифрові двійники та платформи промислового інтелекту, для моделювання сценаріїв, оптимізації ресурсних потоків та управління відходами (Велика Британія, Іспанія, Австралія); цілеспрямовано підвищують глобальну конкурентоспроможність та кіберстійкість усіх учасників, що дозволяє їм займати лідерські позиції у стратегічно важливих галузях, як-от візуальний інтелект та передове виробництво (Китай, США, Швеція).

Отже, ЦПК є рушієм трансформації ринків, який сприяє структурним перетворенням та поглибленню співнодії у впровадженні передових цифрових технологій, створенню інновацій та забезпеченню сталого економічного зростання.

У створенні сприятливого середовища для розвитку ЦПК ключову роль відіграє державна підтримка, яка здійснюється на національному, регіональному та місцевому рівні. Аналіз досвіду підтримки державою ЦПК в США, Китаї, Південної Кореї та Японії, показав, що ефективна державна політика сприяє розвитку цих кластерів шляхом впровадження державних стратегій і національних програм з цифровізації промисловості та кластеризації, фінансування досліджень і розробок через державні та національні наукові

фонди, зниження податкового навантаження для підприємств-учасників кластерів, сприяння активного розвитку державно-приватного партнерства та надання інфраструктурної підтримки. Європейська політика спрямована на підтримку розвитку ЦПК та оптимізації їх операційної ефективності через інвестиції, інституційну підтримку, створення сприятливого регуляторного середовища та фінансування інноваційних програм, зокрема через Стратегію цифрового єдиного ринку (Digital Single Market Strategy), Програму «Цифрова Європа» (Digital Europe Programme), ініціативу смарт-спеціалізації (Smart Specialisation Platform) та Європейські цифрові інноваційні хаби (EDIHs). Підтримка здійснюється через такі ініціативи, як Європейське стратегічне кластерне партнерство (ESCP) та проєкт із створення нових промислових виробничо-збутових ланцюгів (INNOSUP-1), які зосереджені на інтернаціоналізації, кластерній досконалості та розумній спеціалізації. Програма «Digital Europe» сприяє фінансуванню цифрових кластерів, зокрема через мережу EDIHs, які об'єднують бізнеси та науково-дослідні установи. Вони надають спеціалізовані послуги, такі як просування спільних цифрових проєктів, впровадження цифрових рішень та постачальників технологій, а також підтримку цифровізації процесів серед малих та середніх підприємств, зокрема промислових.

ЦПК в Україні перебувають на етапі формування та потребують державної підтримки, інституційного зміцнення та активної взаємодії між усіма стейкхолдерами. Важливу роль у кластерному розвитку має відігравати підтримка уряду, органів місцевої влади, агенцій регіонального розвитку, територіальних громад. Для ефективного формування ЦПК в Україні необхідний комплекс інструментів промислової політики зі стимулювання розвитку ЦПК, який має містити інституційні інструменти – створення кластерних центрів координації та управління; регуляторні – розробка кластерно-орієнтованої нормативно-правової бази; фінансові – надання державних грантів, фінансування досліджень, розробок і інноваційних програм, забезпечення доступу до пільгового кредитування, запровадження податкових стимулів для підприємств-учасників ЦПК;

інфраструктурні – розвиток цифрових платформ взаємодії, створення дата-центрів, розширення доступу до високошвидкісного Інтернету: кадрові та освітні – формування освітніх програм для підготовки кадрів цифрової промисловості, розвиток компетенцій фахівців у сфері цифрової економіки та передових технологій. В умовах євроінтеграції цей комплекс має посилюватися інструментами щодо інтеграції у європейський ринок, забезпечення гармонізації національних стандартів цифрової безпеки та промислового виробництва з вимогами ЄС, сприяння участі українських кластерів у загальноєвропейських партнерствах і мережах, а також включати інтеграцію у європейські програми підтримки ЦПК.

На даний момент в Україні відсутня цілісна державна політика щодо кластерного розвитку, крім окремих ініціатив та програмних документів, які зазначають важливість кластерів для економічного зростання. Проте системної та узгодженої підтримки на державному рівні поки не досягнуто. Удосконалення існуючих інструментів промислової політики зі стимулювання розвитку промислових кластерів в Україні має врахувати існуючі кращі світові політики та практики, які націлені на модернізацію державної політики кластерного розвитку, посилення інтеграції цифрових технологій у виробництво та інтенсивний розвиток промисловості. Рекомендується: активізація підготовки нової концепції кластерного розвитку; оновлення та ухвалення проекту Національної програми кластерного розвитку до 2027 року [52]; створення офіційного національного реєстру кластерів; створення органу державного управління кластерними ініціативами для координації розвитку кластерів; створення національного фонду підтримки кластерів, які орієнтовані на впровадження цифрових рішень у промислове виробництво; запровадження грантів на цифровізацію виробничих процесів, впровадження штучного інтелекту, інтернету речей, великих даних тощо; стимулювання створення дата-центрів і хмарних сервісів для промислового сектору; розробка програм кластерного розвитку в регіонах; інтеграція кластерного розвитку в регіональні стратегії та підтримка від органів місцевого самоврядування; сприяння доступу до міжнародних програм фінансування (GIZ,

UNDP, UNIDO); інтеграція в європейські кластерні мережі та сертифікаційні програми; долучення українських організацій до мережі EDIHs; гармонізація законодавчої бази України відповідно до європейських норм і стандартів розвитку цифрової промисловості; створення системи оцінки та моніторингу розвитку цифрових кластерів; формування спеціалізованих освітніх програми та курсів для підготовки кадрів у сфері цифрової промисловості та кластерного управління.

ПІСЛЯМОВА

Радикальна трансформація виробничих алгоритмів, логістичних ланцюгів та компетенцій робочої сили під впливом технологій Четвертої промислової революції відбувається паралельно із цифровізацією ринків, яка формує принципово нові параметри й умови функціонування суб'єктів промислової діяльності. В Україні загальносвітові тенденції розбудови цифрових екосистем суттєво актуалізовані безпековими викликами. Повномасштабна війна не лише зумовила глибокі структурні деформації національної економіки, а й пришвидшила пошук принципово нових інструментів забезпечення економічної стійкості бізнесу. Цифрова трансформація промисловості України в реаліях війни є не лише чинником її конкурентоспроможності на світових ринках, але й базовою умовою економічної безпеки та збереження індустріального потенціалу країни.

За таких умов промислова політика України потребує оновлення концептуальної моделі управління технологічною трансформацією промисловості та розробки/удосконалення скоординованого регуляторного інструментарію, спрямованого на нівелювання ринкових розривів, технологічних бар'єрів і стимулювання цифровізації.

Оновлена модель управління технологічною трансформацією промисловості має ґрунтуватися на синхронізації двох складових: *мотивації щодо цифрової трансформації* (сукупності імперативів впровадження цифрових технологій з метою адаптації до динамічних змін і викликів ринкового середовища) та *спроможності промисловості до цифрової трансформації* (здатності промислового сектору акумулювати, адаптувати й ефективно використовувати цифрові технології для зміни операційних процесів, бізнес-моделей і створення нової доданої вартості).

Активізація процесів цифрової трансформації промислового сектору передбачає комплексне застосування фіскальних, фінансово-кредитних та організаційних інструментів державної промислової політики. Очікується, що

зазначений інструментарій матиме високий стимулюючий вплив на покращення загального інвестиційного клімату та залучення капіталу на цілі цифровізації промисловості.

Ефективність технологічного розвитку промислового сектору безпосередньо зумовлюється характером ринкових асиметрій, які знаходять свій практичний прояв і реалізуються через систему цифрових розривів, зокрема:

інституційно-регуляторний (відставання нормативного регулювання цифрових трансформацій від реальних потреб промисловості щодо впровадження технологій Індустрії 4.0/5.0 у виробничо-операційну діяльність та нормативна недосконалість, зокрема, невідповідність вимогам Єдиного цифрового ринку ЄС);

інфраструктурно-технологічний (нерівномірність покриття, дефіцит хмарних потужностей у промислових регіонах та нерівномірність потенціалу суб'єктів промислової діяльності щодо впровадження високих технологій);

фінансово-інвестиційний (обмеженість та нерівномірність розподілу фінансового потенціалу промислового сектору, спричинена браком інструментів ефективного управління ресурсами для забезпечення цифрового переходу);

мережевий (асиметрія в цифровізації ринкових каналів розподілу);

платформний (нерівномірна спроможність інтегруватися у спільний економічний простір);

просторовий (територіальна/географічна нерівномірність у рівнях цифрової зрілості, інфраструктурного забезпечення та інституційної спроможності суб'єктів промислової діяльності);

організаційний (невідповідність між застарілими моделями корпоративного управління та вимогами Четвертої промислової революції, що обумовлює дефіцит гнучких організаційних структур, здатних забезпечити ефективність функціонування промислового сектору в цифровізованих ринках);

кваліфікаційний (структурний дефіцит специфічного людського капіталу, необхідного для розроблення, адаптації та безпосереднього впровадження високотехнологічних цифрових рішень у виробничі процеси).

Кожен із вищезазначених дисбалансів (ринкових розривів) виступає специфічним бар'єром цифрової трансформації промислового сектору, ефективне подолання яких неможливе без формування *трансформаційної спроможності промисловості* - міри активізації потенціалу промислового сектору щодо освоєння, акумуляції та масштабування цифрових технологій для системної модернізації виробництва й генерування нової доданої вартості. Формування спроможності промисловості до впровадження цифрових технологій потребує:

посилення правової врегульованості питань цифровізації промисловості з акцентом на впровадженні цифрових технологій у виробничі процеси (*інституційно-регуляторна спроможність*);

розвитку цифрової інфраструктури, створення та вдосконалення комплексів технологій, продуктів та процесів, що забезпечують можливості промислового розвитку на цифровій основі (*інфраструктурна спроможність*);

зростання можливостей ефективного використання (комерціалізації) цифрових технологій в промисловості для отримання конкурентних переваг на товарних ринках, що включає: впровадження цифрових технологій у виробництво; адаптацію їх для інтегрованого використання з існуючими промисловими технологіями (*технологічна спроможність*);

посилення фінансової здатності промислового сектору до впровадження цифрових технологій за рахунок управління та ефективного використання фінансовими ресурсами для забезпечення цифрового переходу (*фінансова спроможність*);

посилення екосистемної адаптивності та потенціалу готовності промислового сектору щодо включення та повноцінного функціонування у спільному цифровому економічному просторі (*платформно-інтеграційна спроможність*);

посилення здатності суб'єктів промислової діяльності ефективно синхронізувати внутрішні операційні процеси із цифровими ринковими

каналами розподілу, нівелюючи інформаційну асиметрію в ланцюгах постачання (*спроможність до мережевої інтеграції*);

посилення здатності регіональних ринків та локальних промислових екосистем адаптуватись до вимог цифровізації та подолання географічної асиметрії у рівнях технологічної зрілості підприємств (*просторова спроможність*);

посилення здатності промислового сектору ефективно впроваджувати цифрові технології для зростання дієвості функціонування (*організаційна спроможність*);

розвитку цифрових навичок працівників для здатності успішного впровадження та ефективного використання цифрових технологій в промисловості (*кваліфікаційна спроможність*).

Виникнення нових ринкових асиметрій та просторово-структурних цифрових розривів обумовило потребу в державному втручанні нової якості, результатом якої стало *формування цифрової промислової політики (ЦПП)*. Її концептуальна відмінність полягає у відмові від галузевого протекціонізму на користь створення безбар'єрного середовища для цифрової модернізації промисловості. Замість класичного вибору галузевих пріоритетів для селективного субсидіювання, регулювання у межах ЦПП має фокусуватися на забезпеченні інклюзивності та вирівнюванні стартових умов цифрового переходу та підвищенні екосистемної/крос-галузевої спроможності промисловості до цифрових трансформацій ринків.

Виходячи з вищезазначеного, серед завдань ЦПП найбільш актуальними є: створення економічних та регуляторних стимулів інтеграції штучного інтелекту, промислового IoT та цифрових двійників, кіберфізичних систем у виробничі процеси;

інституціоналізація стандартів кібербезпеки промислових об'єктів;

стимулювання підприємств до відмови від розрізнених систем управління на користь інтегрованих платформ, розвиток інфраструктури колективного користування;

створення умов для інтеграції вітчизняних підприємців у спільні європейські простори даних та хмарні екосистеми для забезпечення наскрізної прозорості й гнучкості логістичних потоків, стимулювання цифрової оркестрації ланцюгів створення вартості;

стимулювання мережевої консолідації та кластеризації, підтримка оцифрованих промислових кластерів та індустріальних парків як операторів поширення цифрової культури, обміну успішними практиками та трансферу знань від технологічних лідерів до МСП;

подолання просторових цифрових розривів через вирівнювання стартових умов периферійних регіонів відносно полюсів цифрового зростання;

узгодження завдань цифровізації промисловості з екологічними імперативами декарбонізації, зокрема для забезпечення конкурентоспроможності вітчизняного експорту в умовах імплементації європейського механізму СВМ;

модернізація системи підготовки та безперервного навчання кадрів, спрямована на ліквідацію дефіциту фахівців із мультидисциплінарними цифровими та інжиніринговими компетенціями.

У цілому впровадження оновленої промислової політики, детермінованої процесами цифрової трансформації ринків, виступатиме передумовою зміцнення національної стійкості країни та збереження її індустріального потенціалу в умовах воєнного стану. Застосування гібридного інструментарію ЦПП сприятиме нарощуванню екосистемної спроможності промислового сектору, яка зрештою визначатиме стратегічний напрям повоєнного високотехнологічного відновлення України.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. National Strategies. Digital Skills and Jobs Platform. EU. URL: <https://digital-skills-jobs.europa.eu/en/actions/national-initiatives>
2. Проблеми та перспективи гармонізації цифрового ринку України з ринками ЄС та країн СхП : аналіт. звіт [Електронний ресурс]. URL: <https://www.civic-synergy.org.ua/wp-content/uploads/2018/04/Problemy-ta-perspektyvygarmonizatsiyi-tsyfrovogo-rynku-Ukrayinyz-rynkamy-YES-ta-krayin-ShP.pdf>
3. EU4Digital. URL: <https://eufordigital.eu/ru/tackling-the-digital-skills-gap-a-key-priority-for-the-eu-and-the-eastern-partnership/>
4. A Method to Evaluate the Maturity Level of Robotization of Production Processes in the Context of Digital Transformation–Polish Case Study. URL: <https://www.mdpi.com/2076-3417/14/13/5401>
5. Barriers to Digital Transformation in Manufacturing: Development of a Research Agenda. URL: <https://triangility.com/industry-4-0-the-challenges-of-digitalization/>
6. Generative AI and the future of work in America. McKinsey Global Institute. Report. July, 26. 2023. URL: <https://www.mckinsey.com/mgi/our-research/generative-ai-and-the-future-of-work-in-america>
7. Horyzonty sztucznej inteligencji a Przemysł 5.0. Redakcja naukowa: Dacko-Pikiewicz, Z., Szczepańska-Woszczyna, K., Lis, M. Dąbrowa Górnicza: Akademia WSB. 2025. P.180.
8. Raport końcowy. Badanie pn. Wsparcie transformacji cyfrowej przedsiębiorstw – wnioski na przyszłość. Warszawa, 7 maja 2024. URL: https://www.parp.gov.pl/storage/publications/pdf/Ewaluacja-Raport-koncowy-FENG-17052024_ost.pdf
9. Вишневецький В.П. Цифрові технології та проблеми розвитку промисловості. Економіка України. 2022. №1. С.47-66. <https://doi.org/10.15407/economyukr.2022.01.047>
10. Parterka, A., Wolszczak-Derlacz, J., Nikulin, D. (2024). How digital technology affects working conditions in globally fragmented production chains: Evidence from Europe. *Technological Forecasting & Social Change*, 198(6).
11. Dahlke, J., Beck, M., Kinne, J., Lenz, D., Dehghan, R., Wörter, M., Ebersberger, B. (2024). Epidemic effects in the diffusion of emerging digital technologies:

- evidence from artificial intelligence adoption. *Research Policy*, 53.
12. Chalmers, D., MacKenzie, N. G., Carter S. (2020). Artificial Intelligence and Entrepreneurship: Implications for Venture Creation in the Fourth Industrial Revolution. *Entrepreneurship Theory and Practice*, 45(5).
 13. Hwang, W. S., Kim, H. S. (2021). Does the adoption of emerging technologies improve technical efficiency? *Evidence from Korean manufacturing SMEs. Small Business Economics*. 59(2). 627-643.
 14. Sjödin, D., Parida, V., Palmié, M., Wincent, J. (2021). How AI capabilities enable business model innovation: Scaling AI through co-evolutionary processes and feedback loops. *Journal of Business Research*. 134.
 15. Hammer, A., Karmakar, S. (2021). Automation, AI and the Future of Work in India. *Employee Relations*. 46(6). 1327-1341.
 16. Füller, J., Hutter, K., Wahl, J., Bilgram, V., Tekic, Z. (2022). How AI revolutionizes innovation management – Perceptions and implementation preferences of AI-based innovators. *Technological Forecasting and Social Change*. 178.
 17. Leoni, L., Ardolino, M., El Baz, J., Gueli, G., Bacchetti, A. (2022). The mediating role of knowledge management processes in the effective use of artificial intelligence in manufacturing firms. *International Journal of Operations & Production Management*. 42(13).
 18. McElheran, K., Li, F.J., Brynjolfsson, E., Kroff, Z., Dinlersoz, E., Foster, L., Zolas, N. (2024). AI adoption in America: Who, what, and where. *Journal of Economics & Management Strategy, Wiley Blackwell*. 33(2). 375-415.
 19. Petrillo, A., Caiazza, B., Murino, T., Piccirillo, G., Santini, S. (2023). An IoT-based and cloud-assisted AI-driven monitoring platform for smart manufacturing: design architecture and experimental validation. *Journal of Manufacturing Technology Management*. 34(4).
 20. Holm, J.R., Hain, D.S., Jurowetzki, R., Lorenz, E. (2023). Innovation dynamics in the age of artificial intelligence: introduction to the special issue. *Industry and Innovation*. 30(9).
 21. Kolbjørnsrud, V. (2024). Designing the Intelligent Organization: Six Principles for HumanAI Collaboration. *California Management Review*. 66.
 22. Струтинська І. (2020). Організація та управління цифровою трансформацією бізнес-структур: теорія, методологія, практика: моногр. Тернопіль: ФОП Паляниця В.А. 475 с.
 23. Островська Г.Й., Островський О.Т. (2024.). Цифрова трансформація

- промисловості: сучасні реалії та пріоритети розвитку. *Економічний вісник Донбасу*. 1-2 (75-76). С.166-177. [https://doi.org/10.12958/1817-3772-2024-1-2\(75-76\)-166-177](https://doi.org/10.12958/1817-3772-2024-1-2(75-76)-166-177)
24. Ляшенко В.І., Вишневський О.С. (2018). Цифрова модернізація економіки України як можливість проривного розвитку: моногр. Київ. 252 с.
 25. Яненко І.Г. (2022). Чинники і шляхи розвитку цифровізації в Україні. *Економіка України*. №3(724). С.4-22. <https://doi.org/10.15407/economyukr.2022.03.004>
 26. Федулова Л.І. (2018). Національна інноваційна система в умовах цифровізації. *Економічна теорія та право*. №4. С.44-64. <https://doi.org/10.31359/2411-5584-2018-35-4-44>.
 27. Вишневський В.П. (2022). Цифрові технології та проблеми розвитку промисловості. *Економіка України*. №1. С.47-66. <https://doi.org/10.15407/economyukr.2022.01.047>.
 28. Корцеллі-Олейнічак Є.К., Казьмір Л.П. (2021). Цифровізація промислових систем: концептуальна сутність та ключові чинники. *Регіональна економіка*. №4. С.57-66.
 29. Про засади державної промислової політики: проекту Закону України №11331-2. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billinfo/Bills/Card/44413> (дата звернення 30.06.2026)
 30. Timmers P. Digital Industrial Policy for Europe. CERRE. December 2022. 72 p. URL: <https://cerre.eu/wp-content/uploads/2022/12/Digital-Industrial-Policy-for-Europe.pdf> (дата звернення 31.03.2025)
 31. Highly concentrated digital markets put consumers at risk. Here's how to change course. UNCTAD. 08 July 2025. URL: <https://unctad.org/news/highly-concentrated-digital-markets-put-consumers-risk-heres-how-change-course> (дата звернення 25.07.2025)
 32. Anzolin G., Haraguchi N., De Sousa A.P.N., Savrasov A., Reis J. Bridging the AI Divide: Empowering Developing Countries through Manufacturing. Policy Brief no. 12. UNIDO. 2024. 14 p. URL: https://www.unido.org/sites/default/files/unido-publications/2024-10/IID%20Policy%20Brief%2012_0.pdf
 33. Mapping the use of artificial intelligence in priority sectors and the competitiveness of Ukraine. UNIDO Report. August 2024. 50 p. URL: https://www.unido.org/sites/default/files/unido-publications/2024-08/AI_Ukraine_0.pdf
 34. National digital transformation strategy – mapping the digital journey. Digital

- Regulation Platform. The World Bank. 06.07.2023. URL: <https://digitalregulation.org/national-digital-transformation-strategy-mapping-the-digital-journey/> (дата звернення 12.07.2025)
35. План роботи Мінцифри на 2025 рік: Наказ Міністерства цифрової трансформації України від 31.05.2025 №95. URL: <https://cms.thedigital.gov.ua/storage/uploads/files/page/ministry/План%20роботи%20Мінцифри%202025%20року.pdf> (дата звернення 20.07.2025)
 36. Про Національну програму інформатизації: Закон України від 01.12.2022 №2807-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2807-20#Text>
 37. Про схваленні Стратегії відновлення, сталого розвитку та цифрової трансформації малого і середнього підприємництва на період до 2027 року та затвердження операційного плану заходів з її реалізації у 2024-2027 роках: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 30 серпня 2024 р. №821-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/821-2024-%D1%80#Text>
 38. Shapiro C., Varian H.R. Information Rules: A Strategic Guide to the Network Economy. Boston. Harvard Business School Press. 1999. 353 p. URL: <http://dx.doi.org/10.2307/1183273>
 39. Завгородня М.Ю. Огляд оцінювання здатності бізнесу до цифрової трансформації. Наукові стратегії в контексті глобальних викликів: збірник матеріалів міжнародної конференції (м. Варшава (Польща) 16 квітня 2025 р. Київ. 2025. С.52-54. <https://doi.org/10.56197/2025-2>
 40. Запуск проєкту з діагностики цифрової зрілості та формування дорожньої карти в легкій промисловості. АППАУ. 02.09.2024. URL: <https://appaau.org.ua/news/digital-maturity-project-gdt-textile-start-ua/> (дата звернення 10.08.2025).
 41. Чемпіони диджиталізації. 2024. KPMG. URL: <https://kpmg.com/ua/uk/home/insights/2025/01/chempiony-didzhytalizatsiyi-2024.html> (дата звернення: 28.06.2025).
 42. Xia H. and others Hiding and destroying outlier knowledge on digital transformation and value co-creation: impacts and insights from the fashion industry Journal of Knowledge Management. 2025. <https://doi.org/10.1108/JKM-08-2024-0950>
 43. Продукти. Офіційний сайт IT-Enterprise. URL: <https://it.ua/about-company> (дата звернення: 28.06.2025).
 44. Амеліна Н.К. та ін. Цифрова трансформація регіональної економіки: теоретико-методологічні засади, потенціал і стратегічні вектори розвитку.

- Здобутки економіки: перспективи та інновації. 2025. № 20.
<https://doi.org/10.5281/zenodo.16743081>
45. Мінцифра опублікувала рейтинг регіонів України за результатами цифрової трансформації URL: <https://biz.liga.net/ua/all/all/novosti/mintsyfra-opublikovala-reytynh-rehioniv-ukrainy-za-rezultatamy-tsyfrovoi-transformatsii> (дата звернення: 25.06.2025).
 46. Шелудько Е.І., Завгородня М.Ю. До питання активізації цифрових перетворень в промисловості на регіональному рівні // Наукові проблеми господарювання на макро-, мезо- та мікроекономічному рівнях: збірник матеріалів XXIII Міжнародної науково-практичної конференції (м. Одеса (Україна) 24-25 квітня 2025 р.). URL: <http://oneu.edu.ua/xhii-mizhnarodna-naukovo-praktichna-konfe> (дата звернення: 15.08.2025).
 47. Fernandez-Escobedo, R., Eguía-Peña, B., Aldaz-Odrizola, L. Economic agglomeration in the age of Industry 4.0: developing a Digital Industrial Cluster as a new policy tool for the digital world. *Competitiveness Review: An International Business Journal incorporating Journal of Global Competitiveness*. Vol. 34. No. 3, 2024. Pp.538-558. <https://doi.org/10.1108/CR-07-2022-0095>.
 48. Bokolo, A. Jnr., Petersen, S. Examining the digitalisation of virtual enterprises amidst the COVID-19 pandemic: A systematic and meta-analysis. *Enterprise Information Systems*. Vol. 15, No. 5, 2020. Pp.617-650, <https://doi.org/10.1080/17517575.2020.1829075>.
 49. Fernandez-Escobedo R., Cuevas-Vargas H. The Digital Industrial Cluster (DIC) in a post-pandemic era: Exploring its theoretical deployment and potential benefits. *Procedia Computer Science*. Tenth International Conference on Information Technology and Quantitative Management (ITQM 2023). 2023. Vol. 221. P.1131-1138. <https://doi.org/10.1016/j.procs.2023.08.098>
 50. Marcelino-Jesusa E., Nazarenkoa A.A., Sarraipaa J., Martinsa J., Jardim-Goncalvesa R. (2020) Digital Manufacturing Cluster Evaluation Methodology. *Proceedings of the Workshops of I-ESA 2020, 17-11-2020, Tarbes, France*. URL: <https://ceur-ws.org/Vol-2900/WS7Paper3.pdf>
 51. Project Ubin. Monetary Authority of Singapore. URL: <http://www.mas.gov.sg/Singapore-Financial-Centre/Smart-Financial-Centre/Project-Ubin.aspx>
 52. Проект Національна програма Кластерного розвитку до 2027. URL: <https://mautic.appau.org.ua/asset/166:proekt-nacprogrami-klasternogo-rozvitku-do-2025-v1pdf>

Снігова Олена Юріївна
Ципліцька Олена Олександрівна
Шелудько Елла Ігорівна
Завгородня Марія Юріївна
Зарудна Ольга Станіславівна

ПРОМИСЛОВА ПОЛІТИКА В УМОВАХ ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ РИНКІВ

Препринт

За редакцією д-ра екон. наук, с.н.с. О.Ю. Снігової

Оригінал-макет *О.С. Зарудна*

Об'єм даних 0,64 МБ

Державна установа «Інститут економіки
та прогнозування Національної академії наук України»
вул. Панаса Мирного, 26, м. Київ, 01011
тел. (044) 254-20-36, факс (044) 280-88-69
E-mail: eip@ief.org.ua